

Raport za lata 2016-2017
z wykonania
„Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Stalowowolskiego
na lata 2016 – 2019 z uwzględnieniem lat 2020 – 2023”

Stalowa Wola, październik 2018 r.

Wprowadzenie

„Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Stalowowolskiego na lata 2016 – 2019 z uwzględnieniem lat 2020 – 2023” został przyjęty do realizacji Uchwałą Rady Powiatu Stalowowolskiego Nr X/88/2015 z dnia 24 listopada 2015 roku.

Zgodnie z art. 18 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2018 r., poz. 799 z późn. zm.) Zarząd Powiatu przedkłada Radzie Powiatu raport z wykonania powiatowego programu ochrony środowiska, obejmujący okres dwóch lat. Niniejszy raport sporządzony został na okres od 1 stycznia 2016 roku do dnia 31 grudnia 2017 roku.

Ustawa Prawo ochrony środowiska, nie określa wymagań dotyczących formy i struktury raportu z realizacji powiatowego programu ochrony środowiska. Założono więc, że jego przedmiotem będzie ogólna ocena zagadnień związanych z ochroną środowiska oraz przedstawienie stanu środowiska w powiecie stalowowolskim z uwzględnieniem zadań zawartych w powiatowym programie ochrony środowiska.

W raporcie wykorzystano dane zawarte m.in. w następujących opracowaniach:

- „Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Stalowowolskiego na lata 2016 – 2019 z uwzględnieniem lat 2020 – 2023”,
- „Prognoza oddziaływania na środowisko Programu ochrony środowiska dla powiatu stalowowolskiego na lata 2016-2019 z uwzględnieniem lat 2020-2023”,
- informacja o stanie środowiska na terenie powiatu stalowowolskiego w roku 2016, opracowanej przez Inspekcję Ochrony Środowiska Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie, Delegatura w Tarnobrzegu,
- Raport o stanie środowiska w województwie podkarpackim w 2016 roku
- Raport o stanie środowiska w województwie podkarpackim w 2017 roku
- Roczna ocena jakości powietrza w województwie podkarpackim - raport za 2017 WIOŚ
- Ankietach przekazanych przez Gminy z terenu powiatu stalowowolskiego
- Ocena obszarowa jakości wody w latach 2016 Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Stalowej Woli

Nadrzędnym celem Programu jest trwały i zrównoważony rozwój Powiatu umożliwiający harmonijny rozwój gospodarczy i społeczny oraz wysoką jakość środowiska przyrodniczego. Cel ten jest zgodny ze Strategią Rozwoju Powiatu Stalowowolskiego, w której zawarto misję: „Powiat stalowowolski to rejon przemysłowo – usługowo – rolniczy o zrównoważonym rozwoju gospodarczym opartym na istniejących przedsiębiorstwach, a także sprzyjający rozwojowi małych i średnich przedsiębiorstw. To również atrakcyjny i niezawodny partner gospodarczy, zamieszkały przez wykwalifikowaną kadrę, przyjazny dla inwestorów. Jest miejscem dobrego rozwoju dla każdego i gwarantuje bezpieczne i godne życie mieszkańcom.”

Zasoby przyrody.

W Strategii Rozwoju Powiatu Stalowowolskiego jednym z celów strategicznych jest ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego a założeniem jego realizacji jest program zapewnienia czystości środowiska naturalnego.

Formami ochronnymi przyrody na terenie powiatu stalowowolskiego są: parki krajobrazowe (2), rezerваты przyrody (6), obszary Natura 2000 (7) w tym: specjalne obszary ochrony (tzw. siedliskowe) – 5 oraz obszary specjalnej ochrony (tzw. ptasie) – 2, użytki ekologiczne (1), stanowiska dokumentacyjne (47) oraz 64 pomniki przyrody, które tworzą tzw. system obszarów i obiektów prawnie chronionych.

Każdy obszar Natura 2000 posiada dziewięciocyfrowy kod. Pierwsze dwa znaki określają przynależność krajową obszaru, następna litera oznacza rodzaj obszaru: B - obszar ptasi, H - obszar siedliskowy, C – całkowicie pokrywające się obszary ptasi i siedliskowy. Kolejne dwie cyfry określają kod województwa. Pozostałe cztery cyfry stanowią unikalny kod obszaru.

Na terenie powiatu stalowowolskiego zlokalizowanych jest siedem nw. obszarów Natura 2000 oraz cztery proponowane przez organizacje pozarządowe lub Rząd RP.

Aktualne obszary Natura 2000:

Nazwa ostoi	kod	Powierzchnia ogólna [ha]	Powierzchnia w powiecie [ha]
Lasy Janowskie (obszar ptasi)	PLB060005	60235,75	25202,2
Puszcza Sandomierska (obszar ptasi)	PLB180005	129115,59	ok. 17496,52
Dąbrowa koło Zaklikowa	PLH180019	4.99	4.99
Dolina Dolnego Sanu (obszar siedliskowy)	PLH180020	10176,64	4271,826
Enklawy Puszczy Sandomierskiej	PLH180055	7952.49	1688,62
Uroczyska Lasów Janowskich	PLH060031	34544,25	15224,535
Szczecyn	PLH060083	932,52	236,01

Proponowane obszary Natura 2000:

Nazwa ostoi	kod	Powierzchnia ogólna [ha]
Lasy Janowskie (obszar siedliskowy)	pltmp428	62222,2
Dolina Dolnego Sanu (obszar ptasi)	PL143	34252,0
Dolny San i Wiśtok	pltmp211	1192,8
Klonówka	PLH18_09	1197,9

Znaczącą rolę w strukturze przyrodniczej powiatu odgrywają lasy, jako główny komponent środowiska, tworzący węzły ekologiczne o wybitnych walorach przyrodniczych oraz leśne korytarze ekologiczne, umożliwiające rozprzestrzenianie się gatunków. Lesistość w powiecie stalowowolskim, wg stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku, przedstawia się następująco:

- lesistość – 51%
- powierzchnia lasów ogółem - 42 433 ha
- powierzchnia lasów będących własnością Skarbu Państwa - 34 745 ha
- powierzchnia gruntów leśnych publicznych SP w Zarządzie Lasów Państwowych – 34 507 ha
- powierzchnia lasów będących własnością gminy - 1241 ha
- powierzchnia lasów prywatnych – 7 497 ha
- powierzchnia lasów nadzorowanych przez starostwo - 8 663 ha
- powierzchnia lasów objęta uproszczonymi planami urządzania lasu - 7 089 ha
- powierzchnia lasów objęta inwentaryzacją stanu lasu - 125 ha.

Pozyskanie drewna przedstawiało się następująco:

2016 rok

- lasy prywatne – 9 844 m³,
- lasy gminne – 1 255 m³.

2017 rok

- lasy prywatne – 8 512 m³,
- lasy gminne – 806 m³.

Gospodarka leśna w lasach niestanowiących własności Skarbu Państwa jest prowadzona na podstawie uproszczonych planów urządzenia lasu lub decyzji wydanych na podstawie inwentaryzacji stanu lasu. Ww. dokumentacja urzędzeniowa jest opracowywana na okres 10 lat, przed upływem terminu ważności obowiązywania sporządzane są nowe dokumenty.

W 2016 roku Powiat Stalowowolski zlecił wykonanie uproszczonych planów urządzenia lasu oraz inwentaryzacji stanu lasu dla lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa, stanowiących własność osób fizycznych i wspólnot gruntowych z terenu:

- gminy Zaleszany – w obrębach ewidencyjnych: Kotowa Wola, Kępie Zaleszańskie, Pilchów, Wólka Turebska, Zbydniów, Zaleszany, Dzierdziówka, Motycze Szlacheckie, Obojna, Skowierzyn, Turbia, Majdan Zbydniowski,
- gminy Bojanów – w obrębach ewidencyjnych: Laski, Korabina, Gwoździec, Cisów Las, Bojanów,
- gminy Zaklików – w obrębach ewidencyjnych: Zdziechowice II, Dąbrowa.

Powierzchnia objęta zleceniem wyniosła 779 ha, koszt opracowania – 26 657, 60 zł brutto.

Zasoby kopalin i rekultywacja terenów.

Zgodnie z „Bilansem zasobów złóż kopalin w Polsce” (PIG PIB, Warszawa 2018 r.), w powiecie stalowowolskim wg stanu na dzień 31.12.2017r., było łącznie udokumentowanych 56 złóż kopalin, w tym:

26 złóż kruszywa naturalnego (piaski, żwiry), 26 złóż surowców ilastych, 2 złoża wapieni i margli dla drogownictwa i przemysłu cementowego, 1 złożo siarki (złożo „Jamnica”) i 1 złożo wód leczniczych (złożo „Lipa Zdrój 1’), z czego koncesją na wydobywanie kopalin objętych było 27 złóż: kruszywa naturalnego, wapieni oraz surowców ilastych. Spośród wymienionych złóż, we właściwości i nadzorze Starosty Stalowowolskiego jako organu koncesyjnego znajdowało się 26 złóż (w tym 16 złóż piasku, 9 złóż surowców ilastych i 1 złożo wapieni) oraz jedno złożo – Marszałka Województwa Podkarpackiego.

Eksploatacji złoża siarki i wód leczniczych nie prowadzono - nie są objęte koncesją.

Wydobywanie kopalin na terenie powiatu prowadzone było przez lokalnych przedsiębiorców, głównie w celu zaspokojenia potrzeb lokalnego rynku, dla budownictwa i drogownictwa oraz na potrzeby lokalnych cegielni polowych.

W latach 2016-2017 ze złóż znajdujących się na terenie powiatu wydobyto łącznie: 207 024 t piasku, 14 800 t wapieni oraz 16 617 m³ surowców ilastych.

W ostatnich latach utrzymuje się tendencja do dokumentowania złóż kruszyw naturalnych, w związku z prowadzonymi i planowanymi inwestycjami drogowymi oraz przeciwpowodziowymi.

Złóża kopalin stanowią bardzo cenny składnik środowiska naturalnego, które podlegają w polskim prawodawstwie ochronie i reglamentacji (koncesjonowaniu). Obecnie obowiązująca ustawa Prawo geologiczne i górnicze zobowiązuje do ujawniania udokumentowanych złóż kopalin, w celu ich ochrony, w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz planach zagospodarowania przestrzennego województwa, wskazując termin 2-letni na te działania od dnia zatwierdzenia dokumentacji geologicznej. Po upływie tego terminu wojewoda wprowadza obszar udokumentowanego złoża kopaliny do ww. studium i wydaje w tej sprawie zarządzenie zastępcze. Zmiana studium sporządzona w tym trybie, wywołuje skutki prawne takie jak studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, a koszty sporządzenia zmiany studium ponosi w całości gmina, której obszar dotyczy zarządzenie zastępcze.

Prowadzenie działalności w zakresie wydobywania kopalin może być prowadzone wyłącznie jako koncesjonowana działalność gospodarcza, zgodnie z przepisami określonymi w ustawie Prawo geologiczne i górnicze i przepisach wykonawczych, przy zachowaniu wymagań ochrony środowiska, często pod warunkiem uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach takiego przedsięwzięcia.

Biorąc pod uwagę rodzaj i charakter występujących na terenie powiatu złóż, a także geologiczno – górnicze uwarunkowania ich występowania, głównymi zagrożeniami i problemami związanymi z ich eksploatacją są:

- ingerencja w środowisko naturalne powodująca morfologiczne przekształcenie terenu, które może powodować obniżenie wartości estetycznych krajobrazu,
- ingerencja w środowisko naturalne powodująca obniżenie klasy bonitacyjnej gleb
- sprawy dotyczące rekultywacji terenów zdegradowanych w wyniku działalności górniczej po zakończeniu eksploatacji złoża (podmiot zobowiązany, terminowość, prawidłowość wykonania, możliwość ewentualnego wykorzystania odpadów itp.).

Prowadzenie legalnej działalności gwarantuje jednak minimalizację w/w zagrożeń, a także racjonalne wykorzystanie zasobów złoża, przy spełnieniu wymagań ochrony pozostałych elementów środowiska naturalnego, bezpieczeństwa pracowników zakładu górniczego i bezpieczeństwa publicznego.

Dla ochrony złóż kopalin, a także ochrony innych elementów środowiska i bezpieczeństwa powszechnego ogromne znaczenie ma eliminacja nielegalnej działalności wydobywczej. Od stycznia 2015 r. organem właściwym w sprawie nielegalnego wydobywania kopalin (bez koncesji) jest Dyrektor Okręgowego Urzędu Górniczego, który przejął obowiązki w tym zakresie od starostów.

W latach 2016 – 2017 do tut Urzędu wpłynęły 3 zgłoszenia dot. prowadzenia nielegalnego wydobywania kopalin, które zostały przekazane wg właściwości do Dyrektora OUG w Krośnie.

Odkrywkowa eksploatacja złóż kopalin powoduje konieczność przeprowadzenia rekultywacji terenu po zakończeniu działalności, zgodnie z ustalonym decyzją Starosty kierunkiem

rekultywacji. Z uwagi na geologiczne uwarunkowania występowania i rodzaj złóż eksploatowanych na terenie powiatu stalowowolskiego, najczęstszą formą rekultywacji terenów poeksploatacyjnych jest ich rekultywacja w kierunku rolnym jako zbiornik wodny (np. do hodowli ryb) lub jako tereny rekreacyjne. Kierunek rekultywacji określany jest w każdym przypadku bez względu na wielkość wydobycia surowca.

W latach 2016-2017 wydano 4 decyzje ustalające rolny kierunek rekultywacji dla terenów poeksploatacyjnych oraz 4 decyzji o uznaniu rekultywacji w kierunku rolnym za zakończoną.

Łączna powierzchnia terenów zrehabilitowanych w latach 2016 – 2017 po działalności wydobywczej w kierunku rolnym o charakterze wodnym wynosi 6,9 ha.

Gospodarka wodno-ściekowa, zasoby wodne.

Zasoby wodne powiatu stalowowolskiego wchodzi w skład obszaru dorzecza Wisły i regionu wodnego Górnej Wisły. Powiat stalowowolski posiada dobrze rozwiniętą sieć rzeczną. Część gmin powiatu położona jest w dolinie rzeki San. Przez pozostałe tereny przepływają rzeki: Barcówka, Bukowa, Gilówka, Strachodzka, Łukawica, Jodłówka, Łęg, Sanna. Wody powierzchniowe płynące nie stanowią źródeł zabezpieczenia w wodę pitną, są natomiast źródłem wody przemysłowej dla dużych zakładów znajdujących się na terenie miasta Stalowa Wola. Łączna długość cieków wodnych przepływających na całej długości lub odcinkowo przez teren powiatu wynosi 230,2 km.

Do urządzeń melioracji podstawowych na terenie gminy Bojanów należą rzeki Grochalka, Kowale, Filipka i Łęgowisko. W zakresie melioracji podstawowych na terenie gminy Zaklików występują: Sanna, Złodziejka, Łukawica, Karasiówka. W gminie Radomyśl w skład melioracji podstawowych wchodzi rzeki: Złodziejka, Bukowa Łukawica, Strachodzka, Jodłówka, Kanał A. W gminie Pysznicza w zakresie melioracji podstawowej podległych Podkarpackiemu Zarządowi Wodnych Melioracji występują rzeki: Pyszanka, Bukowa, Łukawica, Chodźca, Gilówka. W skład urządzeń melioracji szczegółowych na terenie powiatu wchodzi: grunty orne zmeliorowane, użytki zielone, rowy oraz sieć drenarska.

Większość obiektów melioracyjnych, wybudowanych kilkadziesiąt lat temu, nie spełnia już swojej funkcji. W wielu przypadkach sączki są niszczone na skutek prowadzonych prac budowlanych podczas wykonywania kanalizacji, dróg lub budynków mieszkalnych. Rowy nie są systematycznie wykaszane, konserwowane, co prowadzi do ich zamulenia, zarośnięcia i w konsekwencji niedrożności.

Dotacja celowa z budżetu Powiatu Stalowowolskiego na konserwację urządzeń szczegółowych melioracji wodnych w latach 2016-2017 wyniosła:

1. Rejonowy Związek Spółek Wodnych w Tarnobrzegu:

- Gminna Spółka Wodna w Radomyślu nad Sanem (2016 – 10 000,00 zł, 2017 – 10 000,00 zł)

- Gminna Spółka Wodna w Zaleszanach (2016 – 10 000,00 zł, 2017 – 10 000,00 zł)

2. Spółka Wodna Gminy Zaklików (2016 – 10 000,00 zł, 2017 – 10 000,00 zł)

Emisja zanieczyszczeń do wód powierzchniowych płynących.

Największą presję na stan jakościowy wód powierzchniowych wywiera emisja ścieków komunalnych. Degradacja jakości wód, powodowana emisją ścieków komunalnych, jest głównym problemem gospodarki wodnej. Dlatego wszystkie części wód powierzchniowych w kraju zostały uznane za obszary chronione i objęte szczególnym rodzajem monitoringu. Monitoring ten ma za zadanie pozyskanie wiedzy na temat stanu wód, w tym stanu wód na obszarach chronionych, celem podejmowania właściwych działań zachowawczych lub naprawczych.

Na przestrzeni ostatnich lat widoczne jest systematyczne zwiększanie stopnia zwodociągowania i skanalizowania gmin, w związku z realizacją nowych odcinków sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz rozbudową czy modernizacją istniejących oczyszczalni ścieków.

Aktualnie na terenie Powiatu Stalowowolskiego ścieki komunalne oczyszczane są w ośmiu oczyszczalniach mechaniczno-biologicznych (dwie miejskie i sześć gminnych). Oczyszczalnie te eksploatowane są przez gminy, w imieniu których zadania realizują:

- Miejska Oczyszczalnia Ścieków w zarządzie MZK Sp. z o.o. w Stalowej Woli,
- Centralna Oczyszczalnia Ścieków w zarządzie HSW – Wodociągi Sp. z o.o.
- Gminny Zakład Gospodarki Komunalnej w Zaleszanach,
- Zakład Usług Komunalnych w Zaklikowie (eksploatuje dwie oczyszczalnie w Zaklikowie i Lipie),
- Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Pysznicy,
- Gminny Zakład Usług Komunalnych w Bojanowie,
- Zakład Gospodarki Komunalnej w Radomyślu nad Sanem.

Ścieki komunalne, po procesie oczyszczania, kierowane są do odbiorników, którymi są rzeki: San, Łęg, Sanna, Bukowa, Jodłówka, a także ziemia (w przypadku ścieków z oczyszczalni w Lipie).

Ilość oczyszczonych i odprowadzonych ścieków do odbiorników przez poszczególne oczyszczalnie leżące na terenie powiatu stalowowolskiego w latach 2016-2017.

Lp.	Zakład/Oczyszczalnia	Ilość odprowadzonych ścieków w 2016 r. w tys. (m ³)	Ilość odprowadzonych ścieków w 2017 r. w tys. (m ³)
1.	Gminny Zakład Usług Komunalnych w Bojanowie	60,40	63,40
2.	Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Pysznicy	134,00	136,00
3.	Zakład Gospodarki Komunalnej w Radomyślu nad Sanem	17,70	17,60
4.	Centralna Oczyszczalnia Ścieków w zarządzie HSW – Wodociągi Sp. z o.o.	3 290,86	3 448,07
5.	Miejska Oczyszczalnia Ścieków w zarządzie MZK Sp. z o.o. w Stalowej Woli	2 299,90	2 325,77

6.	Zakład Usług Komunalnych w Zaklikowie – oczyszczalnia Zaklików	95,27	82,86
7.	Zakład Usług Komunalnych w Zaklikowie – oczyszczalnia Lipa	66,51	69,15
8.	Gminny Zakład Gospodarki Komunalnej w Zaleszanach	185,00	184,00

Mieszkańcy powiatu stalowowolskiego w latach 2016 - 2017 zaopatrywani byli w wodę przeznaczoną do spożycia podawaną przez 9 wodociągów sieciowych, objętych stałym monitoringiem jakości wody, tj.:

- wodociąg dla miasta Stalowa Wola, ujęcie w Stalowej Woli,
- wodociąg dla HSW Stalowa Wola,
- wodociąg dla gminy Pysznica, ujęcie w Pysznicy,
- wodociąg dla gminy Zaleszany, ujęcie w Kotowej Woli,
- wodociąg dla gminy Zaklików, ujęcie w Karkówce,
- wodociąg dla gminy Bojanów, ujęcie Przyszów Ruda,
- wodociąg dla gminy Bojanów, ujęcie w Stalowej Woli
- wodociąg dla gminy Radomyśl nad Sanem, ujęcie w Radomyślu nad Sanem,
- wodociąg dla gminy Radomyśl nad Sanem, ujęcie w Chwałowicach.

Według danych PPIS w Stalowej Woli pozyskanych od producentów wody, z wody pochodzącej z przedmiotowych wodociągów w 2016 r. korzystało ok. 116 000 konsumentów. Jednocześnie należy nadmienić, że wodociąg HSW Stalowa Wola, ujęcie w Stalowej Woli, zasilał zakłady pracy zlokalizowane na obszarze byłej Huty Stalowa Wola. W związku z tym, uwzględniając wodociągi gminne i wodociąg dla miasta Stalowa Wola, z wody pochodzącej z sieci wodociągowej korzystało ok. 105 000 osób co stanowi ok. 97,2 % mieszkańców w powiecie stalowowolskim. Pozostali mieszkańcy zaopatrywani są w wodę z indywidualnych ujęć, której jakość nie jest kontrolowana.

Na obszarze powiatu stalowowolskiego zaopatrywanym przez ww. urządzenia wodociągowe znajduje się 81 punktów pobierania próbek wody. Kontrola wewnętrzna jakości wody dostarczanej konsumentom z przedmiotowych wodociągów sieciowych prowadzona przez producentów wody, wykonywana była zgodnie z harmonogramami zatwierdzonymi przez Państwowego Inspektora Sanitarnego w Stalowej Woli.

Stopień zwodociągowania i skanalizowania gmin powiatu stalowowolskiego wg danych zawartych w ankietach przekazanych przez gminy – stan na dzień 31.12.2017 roku.

Lp.	Nazwa Gminy	Procent zwodociągowania w (%)	Procent skanalizowania w (%)
1.	Bojanów	100,00	40,0
2.	Radomyśl nad Sanem	95,00	10,7
3.	Pysznica	98,00	41,00
4.	Stalowa Wola	99,00	99,00
5.	Zaklików	98,00	78,0
6.	Zaleszany	92,80	57,55

Powietrze atmosferyczne.

Ocenę stanu jakości powietrza prowadzi corocznie wojewódzki inspektor ochrony środowiska w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska dla stref ustanowionych zgodnie z art. 87 ustawy Prawo ochrony środowiska. Powiat stalowowolski leży w strefie podkarpackiej, która obejmuje całe województwo i odrębnie miasto Rzeszów. Podstawą oceny jakości powietrza są wyniki pomiarów uzyskiwane na stacjach monitoringu. Na terenie powiatu stalowowolskiego z uwagi na brak zainstalowanej stacji monitoringu jakości powietrza atmosferycznego ocena jakości powietrza w roku 2016 określana była na podstawie wyników modelowania jakości powietrza wykonanego na poziomie krajowym na potrzeby oceny jakości powietrza przez firmę ATMOTERM S.A. Modelowanie obejmowało substancje, tj. dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, pyłu PM 10, pyłu PM2,5, ozonu, tlenku węgla oraz benzo(a)pirenu.

Poprawność modelu zweryfikowana została na podstawie wyników pomiarów z najbliższej stacji monitoringu powietrza tj. stacji w Nisku przy ul. Szklarniowej.

W drugiej połowie 2017r. w Stalowej Woli przy ul. Wojska Polskiego 9, Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Rzeszowie uruchomił manualną stację pomiarową w zakresie pomiaru stężeń pyłu zawieszonego PM10 i benzo(a)pirenu. Uzyskane wyniki posłużą do sporządzenia rocznej oceny jakości powietrza za 2018r.

Stan jakości powietrza w 2016r. na terenie powiatu został sporządzony w oparciu o dane zawarte w publikacji WIOŚ „Stan środowiska w powiecie stalowowolskim w 2016r.” i przedstawiał się następująco:

substancja	Stężenie średnioroczne	% wartości dopuszczalnej	Stężenie 1-godzinne	% wartości dopuszczalnej	Stężenie 24-godzinne	% wartości dopuszczalnej
Dwutlenek siarki	2,3-7,2 µg/m ³	11,5-36	13,9-48,7 µg/m ³	4-14	9,7-30,3 µg/m ³	8-24
Dwutlenek azotu	5,6-16,8 µg/m ³	14-42	29,7-58,4 µg/m ³	15-29	-	-
Pył PM 10	17,3-31,8 µg/m ³	43-80	28,1-54,8 µg/m ³	stwierdzono 36 maksimum ze	-	-

				stężenia dobowych, przy dopuszczalnych 35		
Pył PM 2,5	14,3-25,00 µg/m ³	57-100 Na terenie miasta Stalowa Wola modelowanie wykazało obszar na którym mogły wystąpić przekroczenia 108% poziomu dopuszczalnego	-	-	-	-
Beno(a)piren	1,1-4,9 ng/ m ³	110-490	-	-	-	-
substancja	Stężenie 8 godzinne	% wartości dopuszczalnej				
Ozon	139,2 µg/m ³	116 – czyli 5-15 dni z przekroczeniem wartości docelowej przy dopuszczalnym przekraczaniu 25 dni	-	-	-	-

Stan jakości powietrza za 2017 przedstawiono na podstawie pomiarów ze stacji monitoringowej zlokalizowanej w Nisku. Najwyższe stężenia jednogodzinowe dwutlenku siarki wyniosły 56 µg/m³ (16% normy) a stężenia 24-godzinne – 26 µg/m³ (21 % normy).

Najwyższe stężenia średnioroczne dwutlenku azotu kształtowały się na poziomie 12 µg/m³ (30% normy) a stężenia 1-godzinne – 94 µg/m³ (47 % normy). Stężenia dobowe pyłu PM 10 było przekraczane 43 razy natomiast stężenia roczne zostały dotrzymane. Również pomiary stężeń rocznych pyłu PM 2,5 potwierdziły dotrzymanie normy. Odnotowano natomiast wysokie stężenia tygodniowe benzo(a) pirenu, szczególnie w okresie zimowym przy wzmożonej emisji z sektora komunalno-bytowego. Najwyższe stężenie tej substancji na stanowisku pomiarowym w Nisku wyniosło 25,1 ng/m³(przy dopuszczalnym 1 ng/m³). Jednocześnie odnotowano wystąpienie 13 dni z maksymalnym stężeniem ozonu 8-godzinnym krocącym powyżej normy-120 µg/m³.

Ostatecznie wyniki oceny jakości powietrza za rok 2017 wykazały dobrą jakość powietrza w województwie podkarpackim w zakresie substancji gazowych, tj. dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, tlenku węgla, ozonu oraz benzenu zarówno dla ochrony zdrowia i ochrony roślin. Nie stwierdzono dla tych substancji przekroczeń wartości dopuszczalnych, co pozwoliło zakwalifikować wszystkie strefy z terenu województwa do klasy A dla obu kryteriów. W przypadku ozonu nie został zachowany poziom celu długoterminowego.

Również dla metali w pyłe zawieszonym PM 10 (arsen, kadm, nikiel, ołów) wartości odniesienia zostały dotrzymane dla całego województwa, co pozwoliło zakwalifikować całą strefę do klasy A.

W zakresie pyłu PM 10 nie stwierdzono przekroczeń średniorocznych, wystąpiły natomiast przekroczenia dopuszczalne stężeń średniodobowych w całej strefie podkarpackiej. Dlatego też zakwalifikowano ją do klasy C. Również stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych stężeń średniorocznych na terenie całego województwa (z wyjątkiem miasta Rzeszowa) w zakresie pyłu PM_{2,5} i dlatego zakwalifikowano ją pod względem zanieczyszczenia powietrza tą substancją do klasy C. Do klasy C zaliczono również całą strefę pod względem przekroczeń średniorocznych stężeń benzo(a) pirenu. Wszystkie wyniki obrazuje poniższa tabela –Roczna ocena jakości powietrza w województwie podkarpackim za 2017r.

Roczna ocena jakości powietrza w województwie podkarpackim za 2017r.

Klasyfikacja stref z uwzględnieniem kryterium ochrony zdrowia																
Nazwa strefy	Kod strefy	Klasa ze względu na ochronę zdrowia ludzi gdy określony jest														
		poziom dopuszczalny							poziom docelowy					Cel długoterminowy		
		C ₆ H ₆	No ₂	SO ₂	C O	PM ₁₀	PM _{2,5}	Pb	As	BaP	Cd	Ni	PM _{2,5}	O ₃	O ₃	
Strefa podkarpacka	PL1802	A	A	A	A	C	C	A	A	C	A	A	C1	A	D2	
Klasyfikacja stref z uwzględnieniem kryterium ochrony roślin																
Nazwa strefy	Kod strefy	Klasa ze względu na ochronę zdrowia ludzi gdy określony jest														
		poziom dopuszczalny				poziom docelowy					Cel długoterminowy					
		No _x				SO ₂	O ₃					O ₃				
Strefa podkarpacka	PL1802	A				A	A					D2				

Klasa A – jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy nie przekraczają odpowiednio dopuszczalnych poziomów

Klasa B - jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne lecz nie przekraczają poziomów dopuszczalnych powiększonych o margines

Klasa C - jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne

(klasa 1 dla PM 2,5 pod kątem ochrony zdrowia – stężenia zanieczyszczenia na terenie strefy nie przekroczyły wartości dolnego progu oszacowania. Wymagane metody oceny: modelowanie matematyczne, pomiary wskaźnikowe, obiektywne metody szacowania;)

Klasa D2 - poziom stężeń zanieczyszczenia przekracza poziom celu długoterminowego (dotyczy tylko ozonu)

Powiat Stalowowolski od lat wdraża działania mające na celu zmniejszenie emisji zanieczyszczeń (termomodernizacja, modernizacja dróg, budowa ścieżek rowerowych). W latach 2016-2017 zrealizował wiele inwestycji mających wpływ na ograniczenie emisji ww. substancji. Szczegółowy opis przedsięwzięć wraz z poniesionymi nakładami finansowymi oraz źródłach finansowania przedstawiają tabele:

Wykaz zadań remontowo-inwestycyjnych w zakresie termomodernizacji budynków realizowanych przez Powiat Stalowowolski w latach 2016-2017

Lp.	Nazwa zadania	Krótki opis przedsięwzięcia	Lata realizacji	Wartość zadania w tys. zł	Źródła finansowania
1.	Kompleksowa termomodernizacja obiektów oświatowych będących własnością powiatu stalowowolskiego: Zespół Szkół Nr 6 Specjalnych przy Al. Jana Pawła II 21 w Stalowej Woli	Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej zewnętrznej, docieplenie ścian zewnętrznych oraz ścian fundamentowych, wymiana instalacji CO.	2016 r.	698, 03	PFRON/Powiat
2.	Przebudowa i remont sali gimnastycznej w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 2 w Stalowej Woli	Docieplenie budynku, izolacja dachu, wymiana instalacji CO.	2016-2017	1 022, 9	Ministerstwo Sportu/Powiat
3.	Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej będących własnością powiatu stalowowolskiego: Centrum Edukacji Zawodowej w Stalowej Woli	Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej zewnętrznej, docieplenie ścian zewnętrznych oraz ścian fundamentowych, docieplenie stropodachu, wymiana instalacji CO, instalacja fotowoltaiczna, montaż kotłów gazowych kondensacyjnych.	2017	3 770,9	UE/Powiat
4.	Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej będących własnością powiatu stalowowolskiego: Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 1 w Stalowej Woli	Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej zewnętrznej, docieplenie ścian zewnętrznych oraz ścian fundamentowych, wymiana instalacji CO, instalacja fotowoltaiczna.	2017	3 897,13	UE/Powiat

5.	Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej będących własnością powiatu stalowowolskiego: Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 3 w Stalowej Woli	Wymiana stolarki drzwiowej zewnętrznej, docieplenie ścian zewnętrznych oraz ścian fundamentowych, docieplenie stropu, instalacja fotowoltaiczna.	2017	700,65	UE/Powiat
6.	Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej będących własnością powiatu stalowowolskiego: Centrum Kształcenia Ustawicznego i Ośrodka Doksztalcania i Doskonalenia Zawodowego w Stalowej Woli	Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej zewnętrznej, docieplenie ścian zewnętrznych oraz ścian fundamentowych, instalacja fotowoltaiczna.	2016-2017	1 388,47	UE/Powiat

łącznie wartość - 11 478,08 tys. zł.

Wykaz zadań remontowo – inwestycyjnych na drogach powiatu stalowowolskiego

Lp.	Nazwa zadania	Lata realizacji	Wartość zadania w tys. zł	Źródła finansowania
1.	Remont drogi powiatowej nr 1002R Budki Dolne – Zdziechowice w km 7+382 – 8+102 i km 9+640 – 10+420, odcinek o łącznej dł. 1,5 km	2016	428	Budżet Państwa Budżet powiatu stalowowolskiego
2.	Remont drogi powiatowej nr 1008R Modliborzyce – Rzeczyca Długa w km 23+360 – 24+130 i km 27+000 – 27+500, odcinek o łącznej dł. 1,27 km	2016	344,5	Budżet Państwa Budżet powiatu stalowowolskiego
3.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1002R Budki Dolne – Zdziechowice na odcinku dł. 0,470 km w m. Radna Góra	2016	59,5	Budżet Gminy Zaklików Budżet powiatu stalowowolskiego
4.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1004R Zaklików – Borów w zakresie budowy chodnika na odcinku dł. 0,654 km w m. Zaklików	2016	139,5	Budżet Gminy Zaklików Budżet powiatu stalowowolskiego
6.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1035R Cisów Las – Gwoździec – Nowy Nart w zakresie budowy chodnika na odcinku dł. 0,540 km w m. Gwoździec	2016	200	Budżet Gminy Bojanów Budżet powiatu stalowowolskiego
7.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1013R Zbydniów - Turbia w zakresie budowy chodnika na odcinku dł. 0,987 km w m. Zbydniów	2016	223	Budżet Gminy Zaleszany Budżet powiatu stalowowolskiego
8.	Przebudowa drogi powiatowej Nr 1022R Spokojna – Jastkowice w zakresie budowy chodnika na odcinku dł. 0,140 km w m. Krzaki	2016	39	Budżet Gminy Pysznica Budżet powiatu stalowowolskiego
9.	Remont drogi powiatowej nr 1010R Czekaj Pniowski – Nowiny na odcinku dł. 0,175 km w m. Czekaj Pniowski	2016	31,5	Budżet Gminy Radomyśl Budżet powiatu stalowowolskiego
10.	Remont drogi powiatowej nr 1022R Spokojna – Jastkowice na odcinku dł. 0,452 km w m. Jastkowice Remont drogi powiatowej nr 1015R Jamnica - Zbydniów na odcinku dł. 0,385 km w m. Kotowa Wola Remont drogi powiatowej nr 1014R dojazd do stacji PKP W Zbydniowie na odcinku dł. 0,263 km w m. Zbydniów	2016	229	Budżet powiatu stalowowolskiego

11*	Rozbudowa drogi powiatowej nr 1027R ul. Przemysłowa w Stalowej Woli	2015	7147	Budżet Państwa Budżet Gminy Stalowa Wola Budżet powiatu stalowowolskiego
12*	Przebudowa drogi powiatowej nr 1027R ul. Klasztorna w Stalowej Woli	2016	1886	Budżet Państwa Budżet Gminy Stalowa Wola Budżet powiatu stalowowolskiego
13.	Przebudowa mostu na rzece San w ciągu drogi powiatowej nr 1006R Radomyśl – Skowierzyn	2016	3261	Budżet Państwa Budżet powiatu stalowowolskiego
14*	Rozbudowa drogi powiatowej nr 1025R ul. Poniatowskiego w Stalowej Woli	2017	11430,7	Budżet Państwa Budżet Gminy Stalowa Wola Budżet powiatu stalowowolskiego
15.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1004R Zaklików - Borów w zakresie budowy chodnika w m. Zaklików na odcinku dł. 656 m	2017	200	Budżet Gminy Zaklików Budżet powiatu stalowowolskiego
16.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1004R Zaklików – Borów na odcinku dł. 980 m.	2017	342,7	Budżet Lasów Państwowych Budżet Gminy Zaklików Budżet powiatu stalowowolskiego
17.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1001R Gościeradów – Zdziechowice na odcinku dł. 810 m	2017	244,4	Budżet Lasów Państwowych Budżet Gminy Zaklików Budżet powiatu stalowowolskiego
18.	Remont drogi powiatowej nr 1034R Krzątka – Trzosowa Ścieżka na odcinku dł. 1315 m.	2017	200	Budżet Gminy Bojanów Budżet powiatu stalowowolskiego

19.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1013R Zbydniów – Turbia w zakresie budowy chodnika w m. Majdan Zbydniowski, Wólka Turebska na odcinku dł. 730 m.	2017	355	Budżet Gminy Zaleszany Budżet powiatu stalowowolskiego
20.	Remont drogi powiatowej nr 2600R ul. Jaśkiewicza w m Stalowa Wola – 68.051,86 zł	2017	68	Budżet powiatu stalowowolskiego

*W ramach inwestycji wymienionych w poz. 11, 12, 14 wykonano m.in. budowę ścieżek rowerowych na odcinkach o łącznej długości 4,9 km.

Łączna wartość inwestycji w latach 2016-2017 wyniosła 26 828,8 tys. zł.

Ponadto w celu ograniczenia emisji pyłu Zarząd Dróg Powiatowych raz w miesiącu w okresie wiosna-jesień czyści na mokro ulice na odcinku 23,5 km. Koszt takich zabiegów w 2016 r. wyniósł 36 299,15 zł, w roku 2017- 45 227,10 zł (finansowane ze środków własnych).

Również Gminy Powiatu Stalowowolskiego podejmują przedsięwzięcia z zakresu ochrony środowiska celem poprawy jakości powietrza. W latach 2016-2017 poniesione zostały następujące wydatki:

Gmina	Termomodernizacja obiektów gminnych koszt w tys. zł	Wymiana pieców w obiektach gminnych koszt w tys. zł	Budowa/ modernizacja dróg gminnych i ścieżek rowerowych koszt w tys. zł
Stalowa Wola	11 133,14	360,03	33 182,54
Pysznica	270,72	-	4 061,27
Zaleszany	2 112,75	-	3 000,00
Zaklików	2 573,32	-	-
Radomyśl nad Sanem	86,5	30,00	2 722,00
Bojanów	83,37	-	996,76
łącznie	16 259,80	390,03	43 962,57

Równocześnie w celu poprawy jakości powietrza na terenie powiatu stalowowolskiego instalowane są sukcesywnie instalacje odnawialnych źródeł energii. Wg ankiet sporządzonych przez Gminy Powiatu oraz informacji uzyskanej od pracowników Starostwa Powiatowego w Stalowej Woli na terenie powiatu na koniec 2017r. funkcjonowały następujące instalacje OZE na budynkach użyteczności publicznej:

Gmina	Instalacja solarna	Pompa ciepła	Instalacja fotowoltaiczna
Stalowa Wola	Przedszkole nr 4 Przedszkole nr 11 Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza nr 2, ul. Kwiatkowskiego	-	Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji Centrum Kształcenia Ustawicznego Centrum Edukacji Zawodowej Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3 Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1
Zaleszany	Szkoła Podstawowa w Kotowej Woli Stacja Uzdatniania Wody w Kotowej Woli	-	Stacja Uzdatniania Wody w Kotowej Woli
Bojanów	budynek Urzędu Gminy w Bojanowie, Zespół Szkół - Przedszkole w Bojanowie,	Zespół Szkolno – Przedszkolny w Przyszowie Zapuście	-

Pomimo wysokich nakładów inwestycyjnych ponoszonych przez samorządy wyniki oceny jakości powietrza wskazują na kontynuowanie działań naprawczych ograniczających poziom pyłów PM 10 i pyłu PM 2,5 benzo(a)pirenu oraz stężenia ozonu.

Duże znaczenie mające wpływ na świadomość mieszkańców są działania zawarte w szeroko rozumianej edukacji ekologicznej (szczegółowo temat został opisany w treści *Edukacja ekologiczna* niniejszego opracowania).

Hałas.

Zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, wojewódzki inspektor ochrony środowiska został zobowiązany do dokonania oceny stanu akustycznego środowiska na terenach nieobjętych obowiązkiem opracowania map akustycznych (a do takich należy powiat stalowowolski). Oceny stanu akustycznego środowiska dokonuje się na podstawie wyników pomiarów poziomów hałasu określonych wskaźnikami hałasu L_{DWN} i L_N , z uwzględnieniem pozostałych danych, w szczególności demograficznych oraz dotyczących sposobu zagospodarowania i użytkowania terenu. Dopuszczalne poziomy hałasu odnoszące się do różnych grup źródeł hałasu oraz rodzajów terenów, określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (tekst jednolity: Dz. U. z 2014 r., poz. 112), są podstawowym kryterium oceny hałasu w środowisku.

Na terenie powiatu stalowowolskiego w 2016 r. WIOŚ w Rzeszowie prowadził pomiary hałasu kolejowego linii kolejowej Nr 68 w jednym punkcie pomiarowym w Stalowej Woli przy ul. Makowej. W punkcie tym stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych standardów akustycznych w stosunku do funkcji spełnianej przez teren zarówno w porze dnia (o 0,3 dB) jak i w porze nocy (o 8,6 dB). Ponadto Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich w 2016 r. prowadził pomiary hałasu drogowego na terenie miasta Stalowa Wola na odcinku 1 km. Dwa punkty pomiarowe zlokalizowane zostały przy drodze wojewódzkiej nr 871, ul. Komisji Edukacji Narodowej (KEN). Wartość równoważnego poziomu hałasu w pierwszym punkcie pomiarowym w porze dnia wyniosła 68,7 dB, zaś w porze nocy 60,3 dB. Dla badanych terenów brak jest dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku. W drugim punkcie w którym prowadzone były pomiary, wartość równoważnego poziomu hałasu w porze dnia wyniosła 64,8 dB, zaś w porze nocy 57,1 dB. W punkcie wystąpiło przekroczenie dopuszczalnych standardów akustycznych w stosunku do funkcji spełnianej przez teren zarówno w porze dnia jak i w porze nocy.

W roku 2017 WIOŚ objął pomiarami drogi w Stalowej Woli w 6 punktach na łącznym odcinku 2,74 km (tj. 1,83 % długości dróg publicznych w mieście) oraz drogę w Zaklikowie przy ulicy Lubelskiej. Przeprowadzone badania wykazały brak przekroczeń dopuszczalnych standardów akustycznych w stosunku do funkcji spełnianej przez teren tylko w 1 punkcie pomiarowym tj. ulica Popiełuszki. Pozostałe wyniki pomiarów wraz z oceną przedstawiono poniżej:

Nazwa ulicy	Dopuszczalny poziom L_{AeqD} w (dB)	Wynik pomiaru L_{AeqD} w (dB)	Wielkość przekroczenia w (dB)	Dopuszczalny poziom L_{AeqN} w (dB)	Wynik pomiaru L_{AeqN} w (dB)	Wielkość przekroczenia w (dB)
Stalowa Wola						
Brandwicka	61	69,7	8,7	56	57,7	1,7
Czarnieckiego	65	67,1	2,1	56	59,1	3,1
Poniatowskiego	65	66,7	1,7	56	55,4	0,0
Rozwadowska	61	66,8	5,8	56	58,5	2,5
Sandomierska	61	68,5	7,5	56	58,7	2,7
Zaklików						
Lubelska	61	69,9	7,9	56	60,3	4,3

L_{AeqD} – równoważny poziom dźwięku A dla pory dnia (rozumianej jako przedział czasu od godz. 6⁰⁰ do godz. 22⁰⁰).

L_{AeqN} – równoważny poziom dźwięku A dla pory nocy (rozumianej jako przedział czasu od godz. 22⁰⁰ do godz. 6⁰⁰).

Przedsięwzięcia podejmowane przez Powiat Stalowowski w ramach modernizacji dróg znalazły odzwierciedlenie w wynikach badań poziomu hałasu. W 2017 r. zakończono przebudowę drogi powiatowej nr 1025R ulica Poniatowskiego a przeprowadzone badania poziomu hałasu emitowanego od drogi nie wykazały przekroczeń w porze nocnej natomiast w porze dzienne wielkość przekroczeń wyniósł 1,7 dB.

Jednocześnie w roku 2017 WIOŚ wykonał pomiar poziomu hałasu ze źródeł zainstalowanych w zakładzie usługowym i hurtowni zlokalizowanych na terenie miasta Stalowa Wola. W wyniku kontroli stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu zarówno w porze dziennej jak i nocnej. W związku z tym, Starosta Stalowowski w toku przeprowadzonego postępowania administracyjnego wydał dwie decyzje o dopuszczalnym poziomie hałasu, w których określił dopuszczalne poziomy hałasu emitowane poza zakładami.

Promieniowanie elektromagnetyczne.

Oceny poziomów pól elektromagnetycznych (PEM) w środowisku i obserwacji zmian dokonuje wojewódzki inspektor ochrony środowiska w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska.

W 2016 r. WIOŚ w Rzeszowie przeprowadził na obszarze powiatu stalowowskiego badania poziomów pól elektromagnetycznych w następujących punktach pomiarowych:

1. Stalowa Wola, osiedle Widok, ul. Niemcewicz 2
2. Stalowa Wola, osiedle Centralne, ul. Okulickiego 14
3. Stalowa Wola, osiedle Pławo, ul. Poniatowskiego 33

oraz w roku 2017 w punktach:

4. Stalowa Wola, osiedle Rozwadów, ul. Rozwadowska 37
5. Stalowa Wola, osiedle Piaski, ul. Głowackiego 18A
6. Stalowa Wola, osiedle Śródmieście, ul. Mickiewicza 15

Analiza wyników pomiarów przeprowadzonych na obszarze powiatu w 2016 r. oraz 2017r. nie wykazała przekroczeń dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku. Pomierzone wartości składowej elektrycznej pola elektromagnetycznego, we wszystkich punktach pomiarowych zlokalizowanych na terenie powiatu, były niższe od wartości dolnego progu czułości sondy pomiarowej (<0,4 [V/m]).

Wyniki pomiarów oraz ocena poziomów pól elektromagnetycznych na obszarze powiatu stalowowskiego w roku 2016 oraz 2017r.

<i>Lp.</i>	<i>Lokalizacja punktu pomiarowego /data pomiaru</i>	<i>Poziom pola elektromagnetycznego (wartość składowej elektrycznej pola Ep [V/m])</i>	<i>Dopuszczalna wartość składowej elektrycznej pola Ep [V/m]</i>
1	Stalowa Wola, osiedle Widok, ul. Niemcewicz 2 /31.08.2016 r.	0,2*	
2	Stalowa Wola, osiedle Centralne, ul. Okulickiego 14 /31.08.2016 r.	0,2*	

3	Stalowa Wola, osiedle Pławo, ul. Poniatowskiego 33 /25.08.2016 r.	0,2*	7,0
4	Stalowa Wola, osiedle Rozwadów, ul. Rozwadowska 37 /26.09.2017 r.	0**	
5	Stalowa Wola, osiedle Piaski, ul. Głowackiego 18A /26.09.2017r.	0**	
6	Stalowa Wola, osiedle Śródmieście, ul. Mickiewicza 15 /12.10.2017r	0**	
Ocena poziomów PEM: na żadnym z monitorowanych terenów nie stwierdzono przekroczeń dopuszczalnych poziomów PEM.			

* Wyniki o wartościach będących poniżej dolnego progu czułości sondy pomiarowej (<0,4 [V/m]). Zgodnie z wytycznymi GIOŚ jako wynik przyjęto połowę wartości dolnego progu czułości sondy pomiarowej, to jest 0,2 [V/m]

0** - wartości mierzone poniżej dolnego progu oznaczalności sondy <0,4 [V/m] zapisane jako 0 – na podstawie <https://wios.rzeszow.pl/informator-klienta/informacje-o-srodowisku/pola-elektromagnetyczne/pola-elektromagnetyczne-w-roku-2017/>

Gospodarowanie odpadami.

Na terenie powiatu stalowowolskiego eksploatowane jest obecnie jedno składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne o zdolności przyjmowania ponad 10 ton odpadów na dobę i całkowitej pojemności ponad 25 000 ton. Zlokalizowane jest ono w granicach administracyjnych miasta Stalowa Wola na działce nr ew. 1934/5, obręb Charzewice, na terenach byłej kopani piasku, wyłączonych z produkcji leśnej, w odległości ok. 5 km od koryta rzeki San, 3 km od centrum miasta i ok. 1800 m od zabudowy mieszkaniowej. Składowisko obejmuje trzy kwatery (Nr I, II i III).

- Kwatera nr I - eksploatowana od 01.01.2000r. do 30.06.2005r.; w 2007 r. została zabezpieczona przed negatywnym oddziaływaniem na środowisko i zrehabilitowana
- Kwatera Nr II – eksploatowana od 01.07.2005r. do 30.09.2016r. obecnie realizowane są działania związane z rekultywacją składowiska odpadów. Przewidywana data zakończenia działań – koniec 2019r.
- Kwatera Nr III - zbudowana została w 2012r. i obecnie od momentu uzyskania zgody na zamknięcie kwatery Nr II jest eksploatowana. Przewidywany czas eksploatacji ok. 7 lat.

Powierzchnie kwater, mierzone na poziomie dna wynoszą odpowiednio:

I – 0,9 ha

II – 0,97 ha

III – 0,82 ha

Powierzchnie kwater, mierzone po obrysie terenu wynoszą:

I – 1,39 ha

II – 1,67 ha

III – 1,38 ha

Całkowita pojemność kwater składowiska wynosi 495 000 m³.

Ponadto, na terenie powiatu są dwa nieczynne składowiska odpadów:

1. W Pysznicy – składowisko w trakcie rekultywacji – data zakończenia rekultywacji – 31.10.2018r.
2. W Zaklikowie – składowisko w trakcie rekultywacji – data zakończenia rekultywacji – 31.12.2019r.

Na terenie powiatu stalowowolskiego funkcjonują instalacje do przetwarzania, sortowania odpadów. Pierwsza - w Stalowej Woli, w zabudowie przemysłowej Huta Stalowa Wola funkcjonuje Zakład Mechaniczno – Biologicznego Przetwarzania Odpadów komunalnych (ZMBPOK) o statusie instalacji do mechaniczno – biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych (MBP) o wydajności maksymalnej mechanicznej 57 000 Mg/rok, 250 Mg/dobę i wydajności maksymalnej części biologicznej 28 000 Mg/rok, 110 Mg/dobę oraz instalacji do przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i innych bioodpadów o wydajności maks. 2 500 Mg/rok. Druga instalacja zlokalizowana w Pysznicy jest to linia ręcznego sortowania odpadów zebranych selektywnie o mocy przerobowej 1000 Mg.

Trzecia instalacja przeznaczona jest do wytwarzania paliwa alternatywnego z odpadów: „WTÓRSTEEL” w Stalowej Woli przy ul. Grabskiego 12.

Zgodnie z prognozą przedstawioną w Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Stalowowolskiego na lata 2016 - 2019 nie następują istotne zmiany składu morfologicznego wytwarzanych odpadów komunalnych, systematycznie zwiększa się ilość odbieranych odpadów komunalnych, zmniejsza się ilość składowanych odpadów ze względu na konieczność przygotowania do ponownego wykorzystania i recykling materiałów odpadowych. Jednocześnie należy wskazać, że wszystkie Gminy osiągnęły wymagane prawem poziomy recyklingu i przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła oraz poziom recyklingu (wymagane w 2016 r. – 18%, 2017 – 20%) oraz poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych (wymagane w 2016 r. – 42%, 2017 – 45%).

Ilość odpadów komunalnych wytworzonych na terenie poszczególnych Gmin powiatu stalowowolskiego:

lp.	Gmina	Odpady zmieszane zebrane w 2016r. (Mg)	Odpady zmieszane zebrane w 2017r. (Mg)	Odpady zebrane selektywnie w 2016 r. (Mg)	Odpady zebrane selektywnie w 2017 r. (Mg)
1.	Bojanów	391,560	434,390	280,570	372,843
2.	Pysznica	1001,810	1233,600	520,020	533,000
3.	Radomyśl nad Sanem	564,160	592,630	222,837	271,709
4.	Stalowa Wola	12898,470	13386,040	2063,131	2146,911
5.	Zaklików	980,752	1073,086	281,650	249,026
6.	Zaleszany	893,720	914,000	197,404	181,224
	Powiat razem	16730,472	17633,746	3565,612	3754,713

Nie wszystkie Gminy realizują obowiązek nałożony ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach tworząc punkty selektywnego zbierania odpadów komunalnych w sposób

zapewniający łatwy dostęp dla wszystkich mieszkańców gminy i zapewniając przyjmowanie co najmniej takich odpadów komunalnych jak: przeterminowane leki i chemikalia, zużyte baterie i akumulatory, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, meble i inne odpady wielkogabarytowe, zużyte opony, odpady zielone oraz odpady budowlane i rozbiórkowe stanowiące odpady komunalne, a także innych odpadów komunalnych.

Punkty selektywnego zbierania odpadów, funkcjonujące na terenie poszczególnych Gmin Powiatu Stalowowolskiego:

	Gmina	Adres Punktu	Data uruchomienia
1.	Bojanów	Stany, ul. Łęgowa 1, 37-433 Bojanów	Grudzień 2015 r.
2.	Pysznica	Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów przy Zakładzie Segregacji Odpadów w Pysznicy, Kaczyłów	Styczeń 2014r.
3.	Radomyśl n. Sanem	Nie utworzono punktu	-
4.	Stalowa Wola	1. „Rupieciarnia” ul. 1-go Sierpnia 18A, 37-450 Stalowa Wola 2. PSZOK z Kącikiem Rzeczy Używanych, ul. COP 38, 37-450 Stalowa Wola	1. Kwiecień 2011r. 2. Styczeń 2016r.
5.	Zaklików	„Selektyнка”, ul. Targowa 2, 37-470 Zaklików	Kwiecień 2016r.
6.	Zaleszany	Zbydniów ul. Parkowa 8, 37-415 Zaleszany	Luty 2015r.

Niektóre Gminy Powiatu Stalowowolskiego realizują zadania związane z demontażem, transportem i unieszkodliwianiem wyrobów zawierających azbest, w ramach programów z wykorzystaniem dofinansowania udzielanego przez Narodowy i Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Poniższa tabela pokazuje ilość (Mg) zinwentaryzowanego oraz ilość usuniętego eternitu w latach 2016 – 2017.

lp.	Gmina	Ilość (Mg) eternitu zinwentaryzowana na terenie Gminy	Ilość (Mg) eternitu usunięta z terenu Gminy w 2016r.	Ilość (Mg) eternitu usunięta z terenu Gminy w 2017r.
1.	Bojanów	826,110	-	97,080
2.	Pysznica	brak inwentaryzacji	-	-
3.	Radomyśl nad Sanem	1379,389	-	-
4.	Stalowa Wola	505,615	-	39,675
5.	Zaklików	1783,000	47,170	99,290
6.	Zaleszany	932,850	95,610	96,610
7.	Powiat razem	5426,964	142,780	332,655

Zgodnie z informacjami uzyskanymi z Urzędów Gmin na terenie wszystkich Gmin powiatu stalowowolskiego zinwentaryzowano 5 426,96 ton odpadów eternitu, z czego w latach 2016 – 2017 z programów prowadzonych przez Gminy usunięto 475,435 ton.

Powiat Stalowowolski również udziela mieszkańcom, których nieruchomości położone są na terenie powiatu stalowowolskiego pomocy finansowej w formie dotacji celowej z budżetu Powiatu Stalowowolskiego na dofinansowanie kosztów inwestycji związanych z demontażem, usuwaniem i unieszkodliwianiem elementów zawierających azbest. Na ten cel przeznaczono środki finansowe w wysokości:

2016r. – 29 150,00 zł

2017r. – 20 489,90 zł

Na podstawie uzyskanych informacji występowanie dzikich wysypisk śmieci stwierdzono jedynie na terenie Gminy Stalowa Wola, która na ich likwidację przeznacza środki finansowe w wysokości ok. 120 tys. rocznie.

Edukacja ekologiczna.

Podstawowym celem edukacji ekologicznej jest podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa. Duże znaczenie dla edukacji ma kształtowanie postaw proekologicznych obywateli, jak również zapewnienie powszechnego dostępu do informacji o środowisku oraz możliwość instytucjonalnego zabezpieczenia dla wyrażania przez społeczeństwo swoich opinii. Sukcesywnie wprowadzane właściwe nawyki dbania o środowisko oraz podkreślanie znaczenia czystego środowiska rozpoczynając edukację od najmłodszego pokolenia będą przynosić wymierne, pożądane efekty w przyszłości. Edukacja ekologiczna przyczynia się do kreowania w społeczeństwie świadomych powiązań między zagadnieniami gospodarczymi, społecznymi, ekologicznymi i politycznymi. Edukacja ekologiczna, poprzez podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców, pomoże realizować ideę zrównoważonego rozwoju powiatu.

W Programie Ochrony Środowiska Województwa Podkarpackiego na lata 2012-2015 z uwzględnieniem perspektywy do 2019 r. jako jeden z celów strategicznych przyjęto: stałe podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców województwa oraz poprawa dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie.

Powiat Stalowowolski realizował w latach 2016 – 2017 szereg inicjatyw edukacyjnych mających istotne znaczenie w realizacji zamierzonych środowiskowych celów. Do najważniejszych wydarzeń, które powstały z inicjatywy Starostwa Powiatowego w Stalowej Woli należały:

Powiatowa Akcja Edukacyjna „Drzewko za makulaturę”. Wzorem ubiegłych lat, Powiat Stalowowolski zorganizował piątą (2016 r.) oraz szóstą (2017 r.) edycję Powiatowej Akcji Edukacyjnej pn. „***Drzewko za makulaturę***”. Akcje realizowane są w miesiącu kwietniu. Naszym stałym partnerem w realizacji wydarzenia jest Miejski Zakład Komunalny w Stalowej Woli, którego pracownicy realizują część przydzielonych im zadań. Ponownie w celu usprawnienia akcji punkty zbiórki makulatury znajdowały się w dwóch miejscach: RUPIECIARNI, a także na terenie Zakładu Mechaniczno-Biologicznego Przetwarzania Odpadów Komunalnych. To sprawiło, że zainteresowani mogli łatwiej i sprawniej oddać papierowe odpady, a następnie przyjechać na parking przed budynek Starostwa Powiatowego, gdzie wydawane były sadzonki.

Stała współpraca podczas realizacji tego zadania z Regionalną Dyрекcją Lasów Państwowych w Lublinie którą reprezentuje: Nadleśnictwo Gościeradów, Nadleśnictwo Nowa Dęba, Nadleśnictwo Rozwadów przyczynia się do pełniejszej oferty złożonej dla mieszkańców powiatu stalowowolskiego. To właśnie od Lasów Państwowych otrzymujemy wsparcie materialne w postaci części sadzonek drzewek i krzewów rodzimych jak również pomoc merytoryczną.

Zainteresowanie akcją ze strony lokalnej społeczności jest duże – w latach 2016 - 2017 udział wzięło ok. 2000 mieszkańców powiatu stalowowolskiego, łącznie zostało zakupionych, otrzymanych (w ramach współpracy) i rozdanych ok. 14000 sadzonek drzewek i krzewów. Podczas realizacji dwóch edycji zebrano 50 ton makulatury. Eko-inicjatywa skierowana była do wszystkich mieszkańców powiatu stalowowolskiego, a jej głównym celem jest dotarcie do świadomości mieszkańców z informacją: iż recykling odpadów papierowych w znacznym stopniu przyczynia się do ograniczenia wycinki drzew, a tym sukcesywnie poprawia gospodarkę leśną. Nie bez znaczenia jest fakt „zwiększenia” terenów zielonych w powiecie stalowowolskim.

Partnerzy przedsięwzięcia tj. Miejski Zakład Komunalny Sp. z o.o. w Stalowej Woli, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Lublinie przy swoich stoiskach rozdają ulotki oraz udzielają informacji dotyczących segregacji i recyklingu odpadów, prowadzenia poprawnej gospodarki leśnej, jak również co do sposobu sadzenia i pielęgnacji dostępnych sadzonek. Akcja współfinansowana jest przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie.

Forum Pszczelarskie „Stalowa pszczoła nie istnieje”. Sukcesywnie wzrasta także popularność kolejnego cyklicznego już wydarzenia organizowanego przez powiat stalowowolski Forum Pszczelarskiego. W latach 2016 – 2017 miejsce realizacji Konferencji zostało przeniesione ze wzg. na ilość uczestników przedsięwzięcia z Biblioteki Międzyuczelnianej w Stalowej Woli do budynku Wydziału Mechaniczno- Technologicznego Politechniki Rzeszowskiej w Stalowej Woli. Ilość uczestników wzrosła ze 130 do 300 osób. Wydarzenie ma charakter konferencji naukowej z udziałem prelegentów z ośrodków akademickich, instytucji i firm zajmujących się ochroną pszczół z terenu całej Polski. Dzięki poruszanej problematyce oraz szerokiej promocji ze strony lokalnych mediów, forum pszczelarskie cieszy się ogromnym powodzeniem wśród pszczelarzy oraz lekarzy weterynarii. Wydarzenie, które po raz pierwszy zorganizowane zostało w 2014 r. skierowane dla pszczelarzy z terenu powiatu stalowowolskiego poświęcone tematyce ochrony pszczół, zagrożeń mających negatywny wpływ na życie pszczół, właściwości leczniczych miodów pszczelich, bioróżnorodności pożytków pszczelich bardzo szybko przerodziło się w konferencję ponadregionalną, w której uczestniczą przedstawiciele z czterech województw: podkarpackiego, lubelskiego, świętokrzyskiego oraz małopolskiego. Integralną częścią forum jest wystawa sprzętu pszczelarskiego, preparatów weterynaryjnych, produktów pszczelich, jak również kiermasz miodów z pszczelich pasiek z powiatu stalowowolskiego. Dodatkowo Powiat jest organizatorem warsztatów pszczelarskich skierowanych dla pszczelarzy z terenu powiatu stalowowolskiego, podczas których uczestnicy mogą skorzystać z „Dobrych praktyk” - „szkolących” - wiedzy i doświadczenia. W 2017 roku odwiedziliśmy Zespół Pasiek Świętokrzyskich w Dyminach pod Kielcami.

Kolejnym przedsięwzięciem był konkurs fotograficzny „Natura – skarby Powiatu Stalowowolskiego”. Tematem przewodnim Konkursu organizowanego w 2016 roku było

uchwycenie w obiektywie różnorodności biologicznej (fauna, flora), siedlisk i krajobrazów przyrodniczych występujących na terenie Powiatu Stalowowolskiego. Konkurs skierowany był do mieszkańców Powiatu Stalowowolskiego. Efektem konkursu są prace wykorzystywane niejednokrotnie przez powiat stalowowolski do celów promocyjnych.

Z uwagi na stwierdzone przekroczenia wartości progowych zanieczyszczeń pyłowych, szczególnie w okresie zimowym, za co w znacznym stopniu odpowiada spalanie paliw na cele grzewcze (tzw. niska emisja) Powiat Stalowowolski podjął szereg inicjatyw w zakresie edukowania mieszkańców. Działania te miały na celu uświadomienie zagrożeń wynikających z niewłaściwych praktyk stosowanych szczególnie w tym okresie. Wpływ pyłu na zdrowie ludzkie jest znaczący, ponieważ powoduje choroby serca, układu krążenia, dróg oddechowych oraz raka płuc. Pamiętajmy, iż tylko w zdrowym środowisku może żyć zdrowy człowiek.

W roku 2016 Starostwo Powiatowe ogłosiło konkurs plastyczny, który skierowany był do uczniów szkół podstawowych (klasy IV – VI) z powiatu stalowowolskiego, a jego celem zainteresowanie mieszkańców problematyką i zagrożeniami wynikającymi z wypalania odpadów komunalnych w domowych piecach czy na podwórkach. Na konkurs wpłynęło blisko 200 prac. Nominowane prace wykorzystane zostały do opublikowania folderów tematycznych zawierających podstawowe informacje dotyczące wpływu zanieczyszczonego powietrza na ludzkie zdrowie, środowisko, jak również wskazywały organy i instytucje odpowiedzialne za reagowanie i przestrzeganie prawa w przypadku jego naruszeń. Foldery w formie pocztówek zostały rozpowszechnione wśród mieszkańców powiatu stalowowolskiego.

Działalność człowieka jest źródłem emisji do atmosfery zanieczyszczeń, z których część ze względu na wielkość emisji oraz szkodliwy wpływ na zdrowie ludzi i środowisko powinna być stale monitorowana i ograniczona do minimum. W ramach kampanii edukacyjnej na rzecz ochrony powietrza na terenie powiatu stalowowolskiego - Starostwo Powiatowe w Stalowej Woli w 2017 r. wyprodukowało film tematyczny. Film pt. **„Nie truj – pozwól żyć”**, który dotyczy zagadnień ochrony środowiska tj. zanieczyszczeń powietrza na terenie Powiatu Stalowowolskiego. Jest on dostępny i upowszechniony w celach edukacyjnych w ramach kampanii na rzecz ochrony powietrza.

Ustawa o lasach stanowi, że nadzór nad gospodarką leśną w lasach niestanowiących własności Skarbu państwa sprawuje Starosta. W ramach edukacji oraz informacji w zakresie prowadzenia prawidłowej gospodarki leśnej Powiat Stalowowolski w 2017 r. wydał publikację „Las bliżej nas”, która w sposób przystępny i zrozumiały omawia ww. zagadnienia.

Ponadto Powiat Stalowowolski dofinansowuje przedsięwzięcia realizowane przez jednostki, organizacje oraz stowarzyszenia zgodnie z Ustawą Prawo Ochrony Środowiska – edukacja ekologiczna art. 400a ust. 1 pkt 32. Zarząd Powiatu dofinansował odpowiednio w roku 2016 – 21 zadań, natomiast w 2017 r. – 25 zadań z zakresu edukacji ekologicznej.

Środki poniesione na edukację ekologiczną wydatkowane przez Powiat Stalowowolski w 2016 roku wynoszą 62 851,11 zł w tym:

1. Powiatowa Akcja Edukacyjna „Drzewko za makulaturę” – 27 914,81 zł (w tym 10 000,00 zł ze środków WFOŚiGW w Rzeszowie)

2. Forum Pszczelarskie „Stalowa pszczoła nie istnieje” – 12 118,44 zł
3. Konkurs plastyczny „Nie truj – pozwól żyć” – Kampania edukacyjna na rzecz ochrony powietrza – 2 883,90 zł
4. Konkurs fotograficzny „Natura – skarby Powiatu Stalowowolskiego” – 1 200,00 zł
5. Dofinansowanie zadań z zakresu edukacji ekologicznej – 18 733,96 zł

Środki poniesione na edukację ekologiczną wydatkowane przez Powiat Stalowowolski w 2017 roku wynoszą 84 279,44 zł w tym:

6. Powiatowa Akcja Edukacyjna „Drzewko za makulaturę” – 29 165,47 zł (w tym 10 000,00 zł ze środków WFOŚiGW w Rzeszowie)
7. Forum Pszczelarskie „Stalowa pszczoła nie istnieje” – 17 358,84 zł
8. Film tematyczny „Nie truj – pozwól żyć” – Kampania edukacyjna na rzecz ochrony powietrza – 4 551,00 zł
9. Dofinansowanie zadań z zakresu edukacji ekologicznej – 28 222,63 zł
10. Folder informacyjny dla właścicieli lasów prywatnych „Las bliżej nas” – 4 981,50 zł.

W oparciu o analizę ankiet sporządzonych przez gminy z terenu powiatu stalowowolskiego na edukację ekologiczną w latach 2016 – 2017 wydatkowano środki finansowe w wysokości:

- a) ochrona wód i gospodarki ściekowej – 0,00 zł
- b) ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu – 0,00 zł
- c) gospodarka odpadami – 68 602,39
- d) pozostałe dziedziny – 20 495,65

Zauważyć należy, iż Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Stalowowolskiego na lata 2016 – 2019 z uwzględnieniem lat 2020 – 2023 jest dokumentem planowania strategicznego, stawiającym cele i kierunki polityki ochrony środowiska samorządu i określającym wynikające z niej działania. Program nie jest dokumentem decyzyjnym, ale wspomagającym działania decyzyjne powiatu. Zawarte w programie treści są wykorzystywane, jako kierunek strategicznego zarządzania powiatem w zakresie ochrony środowiska oraz powinien stanowić przesłankę konstruowania budżetu powiatu.

Realizacja Programu na szczeblu powiatowym, nie ma praktycznie charakteru wykonawczego, gdyż bezpośredni wpływ na stan środowiska i zadania związane z jego ochroną, obciążają samorządy gmin i podmioty gospodarcze. W Raporcie przedstawiono zadania realizowane w ramach przyjętego przez Radę Powiatu Programu ochrony środowiska, a do najważniejszych należy zaliczyć m.in.: termomodernizację obiektów Powiatu, budowę i remonty dróg powiatowych, dofinansowanie zadań związanych z konserwacją urządzeń melioracji wodnych, szeroko pojęte działania na płaszczyźnie edukacji ekologicznej w tym: ochronę bioróżnorodności, powietrza, wód, lasów oraz powierzchni ziemi.

Janusz Zarzeczny

Starosta Stalowowolski

(podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym)